

SANTIAGO

Hebreos pea, wede majioricare biro ñi j̄uo n̄n̄na waa, queti owa cojorique biro to ca bii yapano eari tabere, ati p̄uro pea queti owa cojorica p̄urore biro pee ñi j̄uo n̄n̄na waa, wede majiorique pee ñi yapano ea. Cristore ca t̄uo n̄n̄jeer̄a ati yepa niipetirop̄a ca waa batericar̄are c̄u ca owarica p̄uro nii.

“Cristore ca t̄uo n̄n̄jeer̄a, c̄ure ca t̄uo n̄n̄jeer̄a c̄uja ca niirijere añurije c̄uja ca tii ñño niirije mena ca bii bau niirijere b̄uaro peti wedec̄a. Mani ca t̄uo n̄n̄jeerijere añurije mena mani ca tii ññotijata, mani ca t̄uo n̄n̄jeerije wapa mani,” ñi wede (2.14-26).

“Ἐμμερο Ρακῡ c̄u ca majiorije peere t̄uo n̄n̄jeeya, m̄ja ca t̄uo n̄n̄jeerije j̄ori ñañaro m̄jare to ca bii earo, díamac̄ura ca t̄uo n̄n̄jeer̄a m̄ja ca nijata, díamac̄u m̄ja ca t̄uo nuc̄u b̄orijera m̄ja ca t̄ugoeña tutuaro m̄jare tiirucu,” ñi wede (1.1-8).

To biro ñic̄a, apewe boo pacarique maqūere, apewe pairique maqūere, ñañaro manire ca bii earije maqūere, ca bii buiyeerije maqūere, díamac̄u Cristore ca t̄uo n̄n̄jeer̄a mani ca niirije añurije mani ca tii niirije mena ca bii ññorije maqūere, wedemi (2.1-13). Ape w̄ame b̄uaro peti c̄u ca wede majiori w̄ame nii, “Mani ñmero j̄ori to biro bii,” c̄u ca ñi wederije (3.1-12).

To biro ñic̄a, añuro j̄ic̄ari nii majiña maniro ca tii niir̄are, ati yepa maqūere añurop̄a ca tii n̄n̄jeec̄ar̄are, c̄uja yaar̄arena ñañaro ca ñi wede pair̄are, to biri ca apewe pair̄a ñañaro ca tiir̄are, tuti jañuri c̄ujare wede majiomi (4.1—5.6).

Ca yapanori tabep̄ura, t̄ugoeña bayirique maqūere, juu buerique maqūere, ñuc̄a ape w̄ame wede majiorique mena, wede majio yapano eami (5.7-20).

Santiago c̄u ca queti owa cojorica p̄uro

Añu dotirique

1 ¹ Santiago, Ἐμμερο
Ρακῡre, to biri Wioḡu
Jesucristore pade bojari maj̄u,

Israel yaa pooga mac̄ar̄a
p̄ua amo peti, d̄upore p̄uaga
penituario ca niir̄a punaari
ati yepa niipetirop̄a ca waa
batericar̄are ȳu añu doti cojo.

Majirique Æmureco
Рачу yee ca doorije

²Yu yaarã, niipetirije ñañaro mɔjare ca bii earo, añuro ɔjea niirique mena ca niicɔa niiparã mɔja nii. ³Mee mɔja, díamacũ mɔja ca tɔo nɔcũ bɔo niirijere ñañaro biirique mena mɔjare ca bii ñaaro, ñañaro tamɔo pacarã, to birora tɔgoeña tutuacɔa niiriquere mɔja ca majiro ca tiirijere mɔja maji. ⁴Tɔgoeña tutuariquera, añurã mɔja ca niiro tii, ca tɔgoeña majirã mɔja ca niiro mɔjare tiirucu, jĩcã wãme ɔno peera mɔjare dɔjaricaró maniro.

⁵Jĩcũ mɔja mena macũre majirique to ca dɔjajata, Æmureco Рачуre jáiña, cũ, cũre tiicojorucumi. Æmureco Рачуa, jĩcũ peerena ía dica wooricaró maniro niipetirãpɔre paio majirique ca tiicojogu niimi. ⁶Tee peere “Yeera yu íicãbocu” íitigura, díamacũ tɔgoeña bayirique mena jáiña. “Yeera yu íicãbocu” ca íigua, dia pairiya maquẽ oco ca jaberijere apero pee wino paa puu cojo, ñucã apero pee paa puu cojo, ca tiitore biro biimi. ⁷To biro ca biigua, “Æmureco Рачу cũ ca tiicojorijere yu bɔarucu,” íi tɔgoeñaticãña. ⁸To biri mecũ ɔnore jĩcã wãme tɔgoeña, boerore ape wãme tɔgoeña, ca biigua, jĩcã wãmera ca tɔgoeñatigu niimi.

⁹Mɔjare birora Jesucristore ca tɔo nɔnɔjeegu, watoa

macũre biro ca niigua, “Ca nii majuropeegu yu nii” ca íi tɔgoeñaru niimi, Æmureco Рачу, “Añugu niimi” cũ ca íi íagu niiri. ¹⁰Ca apeye paigu pea, Æmureco Рачу, watoa macũre biro cũ ca tuaro cũre cũ ca tiirije peere, “Ca nii majuropeegu yu nii” ca íiru niimi. Ca apeye paigua, taa jati oori yoaro ca niitirore birora biicã yerijãa waarucumi. ¹¹Taa jatia, muipũ buaro cũ ca aji mua doorora jini, ca oori pea ñaacoa, íaricaró añurije ca niimijãrije, to cõrora peticoa. O biiri wãmera ca apeye paigu cãa, paio cũ ca apeye cuti niirije watoara yai nɔcãoarucumi.

Ñañaro manire ca bii
buiyeerugarije

¹²ɔjea niimi, ñañaro tiirique ca bii buiyee earo ca tɔgoeña bayi ametɔenegua. To biro bii tɔgoeña bayi ametɔene nɔcãgu, to birora caticɔa niiriquere tiicojo ecorucumi,^a Æmureco Рачу: “Yure ca mairãre yu tiicojorucu,” cũ ca íiriquere. ¹³Jĩcũ ɔnore ñañaro tiirugarique cũre ca bii earo, “Æmureco Рачу to biro yure tiimi,” íi tɔgoeñaticãña. Æmureco Рачуa, ñañarije tiirugarique cũre ca bii earije ɔnorena tamɔo, ñucã jĩcũ ɔno peerena ñañarije cũ ca tiiro cũre tii buiyee, ca tiigu méé niimi. ¹⁴O biirije pee bii, bojoca cũja niiro cõro, cũja yee ñañarije tiirique cũjare ca boorijera

^a 1.12 La corona de vida.

cũjare wee waari, cũjare ca tii ũgari peoro macã, ñañarije tiirũgariquere bii buiyee ecoma.

¹⁵Ate ñañarije mani ca tiirũga tũgoeñarijera, ñañarije mani ca tiiro manire tii. Ñañarije pee wado bii ametua nucã waarora, bii yairique manire ea.

¹⁶Ũu yaarã yu ca mairã, mũja majuropeera ñi ditoticãña.

¹⁷Niipetirije añuriye, añurã mani ca niiro ca tiirijea, emũarorũ maquẽ, Æmureco Pacu, muiipũare, ñocõare, ca jeeñoricu cũ ca tiicojorije doo. Æmureco Pacua cũra niicã niimi. Cũra cũ ca wajoarije mani, ñañarije cãa mani, biicã. ¹⁸Cũ ca boorore biro, cũ wederique díamacũ ca niirijere mani ca tuo nũnũjeerije jũori catirique manire tiicojoui, cũ puna ca nii jũorã mani ca niipere biro iigu.

Æmureco Pacu wederique ca ñiire biro tii niiri maja

¹⁹Ũu yaarã yu ca mairã, atere tũgoeñaña. Mũja niipetirãpura añuro ca tuoparã mũja nii. Tee peere jicãtora ca wedetirã, ñucã jicãtora ca ajiatirã, ca niiparã mũja nii. ²⁰Bojocu ca ajiagua, Æmureco Pacu cũ ca ña cojorore añuriye méere tiigu tiimi. ²¹To biri mũja, niipetirije ñañarije tiirũga tũgoeñarique, ñañarije tiirique cuti niirique, paũ ca nii ametuene nucãrijere to cõrora tii yerijãari, añuriye queti mũja ca tuoriquere peere añuro yeri cutirique mena, teere tuo nũnũjeeya. Tee añuriye quetia,

mũja ca catiro jãñarijerpũre ametuene maji.

²²To biri Æmureco Pacu yee quetire tuoriquere wado tuoticãña. Tee ca ñirije cãare ca ñiire biro tiya. To biro mũja ca tiitijata, mũja majuropeera mũja ñi ditorucu. ²³⁻²⁴Æmureco Pacu wederiquere tuo pacagu, tee ca ñiire biro ca tiitigua, jicũ eñororũ cũ díamacũre ña amojode nucãgura, to biigu cũ ca niirijere yoari méera ca acobocoagũre biro biimi. ²⁵Cũ ca tuorijere acoboti, doti cũurique ñañarije manirã niiricaro ca tiirijere tũgoeña maji, tee ca ñiire biro to birora ca tii nũnũjeecõa niigua, to biro cũ ca tiirijere añuro ñjea niirucumi. ²⁶Jicũ ñno, “Tii nucũ buoriquere ca tii niigu yu nii,” ca ñi tũgoeñacãgu nii pacagu, ñañarije cũ ca ñirijere cũ ca ñi yerijãa majitijata, cũ majuropeera ñi ditocãgu tiimi. To biri cũ ca tii nucũ buo niirije pea wapa mani. ²⁷Mani Pacu Æmureco Pacu cũ ca ña cojorore tii nucũ buo niirique ca ñañarije manirije añuriye peti ca niirijea ate nii: Ca pacua dia weo ecoricarãre, ca manũ jũmũa dia weo ecoricarã romirire, ñañaro cũja ca bii tũgoeñarique paio cũjare tii nemo, ñucã ati yepa macãrã ñañarije cũja ca tii niire biro tiiti, bii niirique nii.

Ameri ña dica wooriquere wede majiorique

2 ¹Mũja, yu yee wederã, mani Wiogu Jesucristo ca añu majuropeegũre ca tuo

nɨnɨjeerã, bojocare ãa dica wootirãra jĩcũ peere biro cũjare ãaña. ²“O biro biibocu” ãrã mani ca ãijata, mɨja ca neari tabepure, jĩcũ ca apeye paigɨ, cũ amo jũa jãarica betori oro mena tiirique, to biri añurije juti jãñaricɨ cũ ca jãa eajata, añuro cũre tii, o biro cũre mɨja ãibocu: “Año añuri tabepɨ duwiya.” To biro mɨja ca ãi niiri tabera, cũ jiro ca apeye boo pacagɨ bɨcɨ juti ca jãña dooricɨ cũ ca jãa eajata, ³cũ peera o biro cũre mɨja ãibocu: “Mɨa tii tabepura nucũcãña. Too yepara duwicãña,” cũre mɨja ãibocu.

⁴O biirije mɨja ca tiijata, bojocare ãa dica woo, ñañari wãme tũgoeñarique mena ãa beje, tiirã mɨja tii.

⁵Yɨ yaarã yɨ ca mairã, atere tɨoya: ʃmɨreco Pacɨa, ati yepa macãrã boo pacoro ca biirãre beje jeeupi, díamacũ tɨo nɨcũ bɨorique peere ca apeye pairã nii, cũre ca mairãre “Yɨ ca doti niiri tabepɨ niirucuma,” cũ ca ãiriquere ca cɨo eaparã cũja ca niipere biro ãigɨ. ⁶¡Mɨja pea ca boo pacarãre, boborije cũjare mɨja tii epecã! ¿To docare ca apeye pairã méé, ñañaro mɨjare doti epe, mɨjare ñeeri, ɨparã pɨtoripɨ mɨjare wee waa, cũja tiirucuti? ⁷Ñucã ¿cũja méé cũja niiti, mɨja ca tɨo nɨnɨjeegɨ, mɨja ca wede ecoricɨ wãme añuri wãmere ñañarije ca ãi tutirucurã?

⁸Díamacũra ʃmɨreco Pacɨ wederiquepɨre ca niirije doti cũurique ca nii majuropeerije: “Mɨ ɨpɨre mɨ ca mairore birora maiña mɨ pɨto macũ cãare,” ca ãirijere tee ca ãirore biro mɨja ca tiijata, añuro tiirã mɨja tii.^b ⁹Bɨari, bojocare mɨja ca ameri ãa dica woojata, ñañaro tiirã mɨja tii. To biri ʃmɨreco Pacɨ cũ ca doti cũurique ca ãirore biro tiitima ãirã, mɨja ca ñañarije wapa ñañaro peti mɨja tamɨorucu. ¹⁰To biri jĩcũ ɨno niipetirije doti cũurique ca ãirore biro ca tii peoticãgɨ nii pacagɨ, jĩcã wãmeacãrena cũ ca tiiticãjata, doti cũurique ca dotirije niipetirijepɨrena ca ametɨene nɨcã bui cɨtigɨ tuacãmi. ¹¹ʃmɨreco Pacɨ: “Mɨja nɨmoa méé ca niirãre ñee epeticãña,” ca ãiricɨra,^c “Jãaticãña,”^d ãiupi. To biri apĩ nɨmo mena niiti pacagɨ, bojocare cũ ca jãajata, ʃmɨreco Pacɨ cũ ca doti cũuriquere ametɨene nɨcãgɨ tiimi.

¹²To biri mɨja, doti cũurique añuro mani ca niiro ca tiirijere ca ãa beje ecomparãre birora, añuro niirique cɨti, añurije wede, tii niña. ¹³Aperãre ca boo paca ãatiricarã, boo paca ãa ecoricaró maniro ãa beje ecorucuma ʃmɨreco Pacɨre. Aperãre ca boo paca ãaricarã pea añuro ametɨarucuma, ãa beje ecorica tabe ca eari tabere.

^b 2.8 Lv 19.18. ^c 2.11a Ex 20.14; Dt 5.18. ^d 2.11b Ex 20.13; Dt 5.17.

Díamacũ tuo nũcũ buorique, mani ca tiirije mena ca bii ñorije

¹⁴Yũ yaarã, ¿“Jesucristore díamacũ ca tuo nũcũ buogu yũ nii,” ca ñicãgu nii pacagu, añurijere mani ca tiitijata, ñeacãpe to wapa cutibogajati? ¿To docare tee díamacũ cũ ca tuo nũcũ buorije juorira cũ ametuacãgajati? Ametuaticumi. ¹⁵O biro mani ñi ñaaco: Jĩcũ mũa yee wedegu ñno, mũa yee wedego ñno, juti cnoti, baorique mani, ca biirã niibocuma. ¹⁶To biri jĩcũ mũa mena macũ cũjare o biro cũ ca ñijata: “Añuro mũa niwa. Mũa urũgire ñmaaña. Mũa ca baarũgaro cõro baaya,” cũjare ñibocumi.

To biirije cũjare ñicã pacagu, cũja urũ ca boo pacarijere cũ ca tiicojotijata, to biro cũ ca ñirije wapa mani. ¹⁷To biri wãmera bii díamacũ mani ca tuo nũcũ buorije cãa, aperãre tii nemorique mena tii ñnotigũra wederique wado ñijata, wapa mani.

¹⁸To biri jĩcũ ñibocumi: “Mũa, díamacũ mũ ca tuo nũcũ buorijere mũ cno. Yũ pea, yũ ca tii niirijere yũ cno. Díamacũ mũ ca tuo nũcũ buorije ca paderique bautirijere yũre ññoña. Yũ pea, díamacũ yũ ca tuo nũcũ buorijere añuro yũ ca tii niirije mena mũre yũ ñnorucu,” ñibocumi.

¹⁹Mũa, “Jĩcũra Ñmũreco Pacũ niimi” mũ ñi nũcũ buo, teera díamacũra mũ ñi. Wãtiaru cãa to birora ñi nũcũ buoma. ñi pacarã, cũre uwirã nanacãma. ²⁰Ca majitigu peti niitigũra, díamacũ mũ ca tuo nũcũ buorije añurije tii niirique mena to ca bapa cutitijata, ca wapa manirijere ña majiña. ²¹Mani ñicũ Abraham, cũ macũ Isaac're jĩari, Ñmũreco Pacũrũre cũ ca joe mũene dotiricarore birora cũ ca tiirũgaro ñari, añugu peti cũre ñaupi Ñmũreco Pacũ. ²²Mee mũ ña: Abraham díamacũ cũ ca tuo nũcũ buorijere cũ ca tii niirije mena bapa cutiupa. Díamacũ cũ ca tuo nũcũ buorije pea, añurije cũ ca tii niirije mena añurije peti nii eaupa. ²³O biirije bii eaupa, Ñmũreco Pacũ wederique o biro cũja ca ñi owarique: “Ñmũreco Pacũre tuo nũñjẽeupi Abraham. To biri jĩcãti ñno peera ñañarije ca tiitiricũre biro cũre ñaupi Ñmũreco Pacũ,” ca ñirije. O biro biima ñigu, Ñmũreco Pacũ mena macũ niĩupi Abraham.^e ²⁴Mee Ñmũreco Pacũ, díamacũ tuo nũcũ buorique juori wado méé, añurije mani ca tiirije mena cãare, “Añurã niima,” manire cũ ca ñirijere mũa majicu yua. ²⁵Rajab, ca mũũa ñee epe wapa taago mena cãare to birora biĩupa. Ca ña duti yujurãre cãnirica tabe tiicojo, ape maa pee cũjare witi waa

^e 2.23 Gn 15.6.

doti, cō ca tiirique j̄uori,
 “Añurije ca tiigo niimo” cōre
 īupi ̄m̄ureco Pacu. ²⁶Mani
 ca cati niirije to ca manijata,
 mani up̄ ca diacoarore birora,
 díamacū tuo n̄cū b̄uorique cāa
 añurije mani ca tii niirije to ca
 bapa c̄utitijata, ca bii yairiquere
 biro niicā.

Ñemero maquē

3 ¹Yu yaarā, pau peti ca bue
 majiori maja niiticāña.
 Mee m̄ja maji: Mani, ca bue
 majiori majare, ametuene
 jañuro mani ca tii niiriquere
 ̄m̄ureco Pacure mani ca jāiña
 beje ecopere. ²Niipetir̄pura
 j̄cāti méé ñañarije ca īi ajienērā
 mani niicā. J̄icū ̄no cū ca
 īrije mena j̄cāti ̄no peera ca
 īi ajienetiḡua, bojoc̄u añuḡu
 niimi. To biri cū up̄ niipetiro
 ñañarije ca tiir̄garije cāare,
 ca t̄goeña ametuene n̄cācā
 majiḡu niimi. ³To biri caballo
 cū ca tua n̄cāp̄ere biro īirā,
 cū ̄jerop̄ come betore t̄ña juu
 jāari tii beto mena c̄ure mani
 ca t̄ña tuene n̄cōro, up̄ra tua
 n̄cācāmi. ⁴Īañaaquē cūmuari
 pacagaari cāare. Pacagaari nii,
 wino teere ca paa puu cojorijea
 tutuaro paa puu, ca tiicā pacaro
 cūmuare ca waa tuurā pea, peti
 tabeacā waa tuurica ñacōacā
 menara, cūja ca waar̄gare pee
 tiigare waa queno jōa boo cojocā
 majima. ⁵To biirijera bii mani
 ñemero cāa. Mani up̄p̄ure peti

T̄ña tuenericaro up̄ra
 tua n̄cācāmi. Stg 3.3

ñemeroacā nii pacaro, pairop̄
 ca īi wede buiyeeri ñemero
 nii. Pecame j̄icā wacaacā mani
 ca p̄o cōa cūurije nii pacaro,
 pairi macān̄c̄rena joe peticā
 yerijāa waa. ⁶Mani ñemero
 cāa pecamere birora bii. Ati
 ̄m̄recori maquē ñañarije
 mani ca t̄goeñarijere īi maji.
 Mani up̄re ca niirije mena
 macā tabera niicā pacaro,
 bojoc̄u niipetir̄p̄ure ñañocā.
 Satanás̄ra ñañarije cū ca īi cōa
 jāa niirijera ñañarije mani ca īi
 niirije bii j̄uo, ñucā teera mani
 ca cati niiri r̄m̄uri cōrorena,
 ñañarijera mani ca īi niiro tiicōa
 nii.^f ⁷Bojoca, waib̄c̄rā ca
 uwiorā cūja ca niiro cōrorena,
 minia, pinoa, dia pairi yaa
 macārā cāare, ca uwatirā cūjare
 tii jeyocā majima. ⁸To biro tiicā
 pacarā, j̄icū ̄no peera cūja
 ñemerore ĩa n̄n̄jee, ñañarije ca
 īitiri ñemero tii jeyo majiticāma.

^f 3.6 Pr 16.27.

Ñañarijere ca ñi yerijãatiri ñemero, do biro pee ca tii ametuene nũcã majiña maniri ñemero, nímá ca punirijere biro ca ñiri ñemero nii. ⁹Mani ñemero mena, mani Ʋpũ mani Pacũ ca niigũre añuro cũre ñi nũcũ bũo, ñucã tii ñemero menara, Ʋmũreco Pacũ, cũ ca baurijere biirã cũ ca tiiricarã bojocare ñañarije cũjare ñi tuti, mani ñi. ¹⁰Tii Ʋjero wadorena, “Añuro to biijato” ñirique, ñucã, “Ñañaro bii bũañarucuma” mani ca ñi doa eperije cãa witi, biicã. Ʋũ yaarã, o biirije peti ca ñiticãparã mani nii. ¹¹Oco ca witiri opere jĩcã operena, jĩcãrira oco ca ipitirije, oco ca jũguẽrije, witi majiti. ¹²Ʋũ yaarã, to biri wãmera higuera yucũra olivo dica cãti, ñucã Ʋje daara higos dica cãti, ca biitirore birora, oco ca witiri ope cãare tii ope wadorena ca ipitirije witi, ca ocarije cãa witi, bii majiti. To biri ape rũmũ añurije wede, ape rũmũ ñañarije wede, mani ca ñijata añuti.

Majirique peti ca niirije

¹³Mũja watoare, ca majigũ, ca tũo puo majigũ, cũ ca niijata, cũ ca majirije cũre ca majiorije mena, “O biro ca biigũ yũ nii,” ñiricarũ maniro, añuro cũ ca niirique cãti niirije mena cũ ñiñojato. ¹⁴Mũja yeripũ ñañaro tiirũga ña tutirique, “Mani pee mani tii ametuene nũcãcãjaco,” ñi tũgoẽnarique mũja ca cũojata, ñee peere ñirã cõro, “O biro ca biirã jãa nii,” mũja ñi majiti.

Díamacũ maquẽre junarã mũja tii. ¹⁵To biri ate majiriquea Ʋmũreco Pacũ cũ ca tiicojorije méé nii. Ati yepa macãrã bojoca cũja ca tũgoẽnarije mena cũja ca majirije Satanás yeera niicãro bii. ¹⁶Ameri ña tutirique, “Mani pee mani tii ametuene nũcãcãjaco,” ñi tũgoẽnarique cãtirique ca niijata, añuro ca nii majiña manirije, niipetiri wãmeri ñañarije tii niirique, nii. ¹⁷Majirique Ʋmũreco Pacũ cũ ca tiicojorijere ca cũorã pea, ñañarije maniro niirique cãti, añuro niiriquere ca boorã, ca bojoca añurã, añuro ca tũo nũnũjeerã, ca boo paca ñarã, niipetirãpũrena añuro ca tiirã, cũja ca ñirore biro ca tiirã, niima. ¹⁸Añuro niiricarũ ca tiirũga niirã, añuro niirique maquẽre wede majio niima, ca niirore biro tii niiriquere bũa earũgarã.

Ati yepa maquẽre ca boo tũgoẽnarã

4 ¹¿Noo maquẽpũ to dooti mũja majuropeera ameri quẽe, ameri jãa, mũja ca tii niirije? ¿Mũja majuropeera mũja yeripũ ñañaro mũja ca tiirũga tũgoẽnarije méé to biro mũja ca tiiro to tiiti? ²Apeye unore mũja boomi. Bii pacarã mũja buaticã, jãa, apeye uno juorira ña tuti, mũja tii. Mũja ca boorijere buatima ñirãra, ameri quẽe, ameri jãa, mũja tii. Mũja ca boorijere Ʋmũreco Pacũre jãitima ñirã,

mɯja cɯoti. ³ʁmureco Pacure mɯja ca jãimijata cãare, mɯja tiicojo ecoticã, ñañari wãme tũgoeñarique cõticiãri, mɯja majurope mɯja ca boorore biro tii ɯjea niiruga tũgoeñari, mɯja ca jãiriye ɯori. ⁴¡Agó nija, manɯ cuti, nũmo cuti, bii pacarã aperã mena ca tii epericarã cõtirá peti mɯja niicã! Noo ca boogu ati yepare tii niirique mena macũ ca nii eagua, ʁmureco Pacu waparã ɯuũ nii eacãmi. ⁵¿Mɯja, ʁmureco Pacu wederique:

“Añuri Yeri mani yeripũ cũ ca cũuricu, buaro manire mai uwa jeomi,’ ca ñirijea watoara ñicãcu,”

mɯja ñi tũgoeñacãti?

⁶Biigɯpua ʁmureco Pacu pea, cũ ca bojoca añurije mena buaro jañuro manire tii nemomi. To birira ʁmureco Pacu wederique o biro ñi:

“O biro ca biirã jãa nii,’ ca ñirãra cũja ca tiirugarijere camotacãmi, to biro tiicã pacagu, watoa macãrã peera añuro cũjare tii nemomi,” ñi.^g

⁷To biri ʁmureco Pacu peere cũ ca ñiire biro tii nũnɯjeeya. Satanás mɯjare cũ ca ñicõa jãariye peera tũo nũnɯjeeticãña. To biro mɯja ca biiro, Satanás pea mɯjare pato wãcõ yerijãa duticoarucumi.

⁸ʁmureco Pacu pũto pee

waarãja. Cũ pee cãa mɯja pũto pee doorucumi.^h ¡Mɯja, ñañariye ca tiirã ñañariye mɯja ca tiirucurijere to cõrora tii yerijãaña! ¡Mɯja, ʁmureco Pacu mena niicãruga pacarã, ati yepa maquẽ pee cãare buaro ca boorã, to biro mɯja ca bii yeri cõtirijere tũgoeña wajoaya! ⁹Ñañaro mɯja ca bii yai waarijere ña majiri, tũgoeña yapa pua, oti, tiiya. Mɯja ca buirijera yacó jeeña, mɯja ca ɯjea niirijera tũgoeña pairique jeeña, to biicãjato. ¹⁰Wiogu cũ ca ña cojorore, watoa macãrãre biro biiya. To biro mɯja ca biiro, cũ pea ca nii majuropeera mɯja ca niiro tiirucumi.

Mu yee wederãre wede paieto

¹¹Yũ jaarã, mɯja majurope ñañariye ameri ñi wede paieto. Cũ yee wedegure ñañariye ñi wede pai, cũ ca tii niirijere ña beje, ca tiigua, doti cũuriquere ñañaro ñi wede pai, teerena ña beje, tiigu tiimi. To biro cũ ca tiijata, doti cũurique ca ñiire biro tii nũnɯjeericaro ɯnora teerena ca ña bejegu niicãmi. ¹²Jicãra niimi doti cũuriquere ca tiicojoricu, ñucã cãra Ca Jãina Bejegu ca niicãgu, ametuene, ñañaro tii yaio, ca tiigu wado. Mu pea, ¿ñiru mu niiti, apĩ cũ ca tii niirijepure ca ña beje niigua?

^g 4.6 Pr 3.34. ^h 4.8 ʁmureco Pacure camotatiyo; cũ pee cãa mɯja menara niicãrucumi.

Boero ca biipere mani majiti

¹³Mecūra, mɔja o biro ca ñirã atere tɔoya: “Mecũ, boero, tii macãpɔ mani waajaco. Tii macãpɔre jĩcã cũma nii, pade wapa taa, mani tiijaco,” ca ñirã. ¹⁴O biirijera mɔja ñicã, boero mɔjare ca biipe peera majiticã pacarã. ¿Ñee to niiti mɔja ca cati niirije pea? Mɔja, bueri, jĩcã nimaroacã bau ea, jiroacãra yaicoa, ca bii ametɔa waarijere biro mɔja nii. ¹⁵To biri o biro pee ca ñiparã mɔja niimi: “Umureco Pacɔ cũ ca boojata, mani catirucu; to biri mani ca tiirugarije mani tii niirucu,” ca ñiparã mɔja niimi. ¹⁶To biri mɔja pea: “Jãa, jãa maji, jãa ca tiipere,” mɔja ñi ametɔene nɔcãcã. To biro ñiriquea ñañarije niiro bii. ¹⁷Añurijere ca tii majicãgɔ nii pacagɔ cũ ca tiitijata, Umureco Pacɔ cũ ca ña cojorore ñañarijere tiigɔ tiimi.

Ca apeye pairãre wede majiorique

5 ¹Mecūra, mɔja ca apeye pairã atere tɔoya. Ñañaro mɔja ca biipere tɔgoeñari, oti acaro buiia. ²Pacɔ mɔja ca apeye cutirije boacoa. Mɔja juti cãare butua baacãjara. ³Mɔja yee oro, plata cãa, ɔta witicoa. Tee ca ɔta witiirije pea, ñañaro mɔja ca tii niiriquere mɔjare wedejãa, pecamere biro mɔja upɔrre joe yaiocãrucu. Ati rɔmɔri ca tɔjari rɔmɔrire pairo peti mɔja apeye jee cũu ametɔenecãjara. ⁴Mɔjare pade

bojari maja, mɔja otere cũja ca jee bojamirique wapare mɔja ca wapa tiitiriquere, “Jãare wapa tiitima,” mɔjare ñima. Paderi maja to biro cũja ca ñirijere Umureco Pacɔ niipetirijepɔre ca doti tutua niigɔ tɔomi. ⁵Mɔja ati yeparɔre añuro nii, mɔja ca tii ɔjea niirugarije cõro tii, mɔja tii nii. Cũja ca jãari rɔmɔ, cũja ca jãaparã wecɔare cũja ca eca ucɔo niirãre biro mɔja bii. ⁶Mɔja, ñee ɔno ñañarije ca tiitirãrena wedejãa buiyee cõa, cãjare jãa, mɔja tiipupa, cũja ca wederijere tɔoricaro maniro.

Pato wãcãricaro maniro yuerique

⁷Yɔ jaarã, mɔja pea Wiogɔ cũ ca doori rɔmɔpɔ, to birora tɔgoeña bayicõa niñã. Weje paderi majɔ añurije cũ ote dicare jeerugɔ, oco ca peari cuure pato wãcãtigɔra yue niimi. ⁸Mɔja cãa pato wãcãtirãra, tɔgoeña bayicõa niñã. Yoari méera doorucumi Wiogɔ. ⁹Yɔ jaarã, mɔja majuropeera ameri wede paiticãña, Umureco Pacɔre ñañaro mɔja ca tii ecotipere biro ñirã. Mee, ca ña bejegɔ ati yeparɔ cũ ca eapa rɔmɔ cõñacã nɔnɔa doo. Petoacã dɔja cũ ca eape.

¹⁰Yɔ jaarã, Umureco Pacɔ yee quetire wede jɔgueri maja ñañaro bii pacarã, to birora nɔcã tɔgoeña ametɔene, cũja ca biiquĩricarore birora biiya mɔja cãa. ¹¹Mani pea ñañaro tamɔo pacarã, to birora cũja ca tɔgoeña

ametuenecãriquere, “Ca ɥjea niirã niipua,” cãjare mani ïi. Mɥja, Job ñañaro tamɯo pacagu, to birora cã ca tɯgoeña bayi ametuene nɯcãcãriquere mɥja tɯojacupa. Ñucã jiroɸɸra Wiogu añuro cãre cã ca tii nemorique cãare mɥja maji. Wiogua, ca ïa maigu, ca boo paca ïagu, niimi.

¹²Yɯ yaarã, “Yee méé jãa ïi, ïieto: ʘmureco mena jãa ïi, ati yepa mena jãa ïi, ñucã jicã wãme ɯno peerena tee mena jãa ïi,” ïiti majuropecãña. To biri, “Jãa tiirucu,” mɥja ca ïiricaró jiro to ca nijata, mɥja ca ïiricarore birora tiya. “Jãa tiiticu,” mɥja ca ïiricaró jiro to ca nijata, mɥja ca ïiricarore birora tiya, ʘmureco Pacɯ ñañaro mɥjare cã ca tiitipere biro ïirã.

¹³Jicã mɥja mena macã ɯno bɯaro cã ca tɯgoeñarique paijata, ʘmureco Pacɯre cã jãi juu buejato. Jicã ɯno ɥjea niirique mena cã ca nijata, ʘmureco Pacɯre cã baja nɯcã bɯojato. ¹⁴Ñucã jicã ɯno cã ca diajata, juu buerí majare ca jɯo niirãre jɯoya, ʘmureco Pacɯre cãre jãi bojari, Wiogu wãmere ïi nɯcã bɯori, ɥje mena cãja ca wadapere biro ïirã. ¹⁵To biri ca diagure juu bue bojarã, “Jãa ca juu buero caticoarucumi,” díamacã ïi tɯgoeña bayiri, ʘmureco Pacɯre cãre mɥja ca jãi bojajata, caticoarucumi.

Wiogu cãre catorucumi. Ñañarije cã ca tiirique to ca nijata cãare, teere cãre ametuenerucumi ʘmureco Pacɯ. ¹⁶To biri ñañarije mɥja ca tiiriquere mɥja majuro ameri wede, mɥja majurope ameri juu bue boja, tiya, ʘmureco Pacɯ mɥjare cã ca catiopere biro ïirã. Añurije ca tii niigu juu bueriquere to birora ca ïicõa niigu cã ca juu buecõa niirijea tutua majuropecã. ¹⁷Tɯgoeñaña, ʘmureco Pacɯ yee quetire wede jɯgueri majɯ Elías niiquiricu cã ca tiiquiriquere: Manire birora ca biigu nii pacagu, juu bueriquere to birora ca ïicõa niigu niiri, “To oco peaticãjato” ïigu cã ca jãiro, itia cãma decomacã peti ati yepare oco peatiupa. ¹⁸Ñucã jiro cã ca juu bueropɯ, oco pea, ati yepare ote bɯcna, biipua. ¹⁹Yɯ yaarã, jicã mɥja mena macã ʘmureco Pacɯ wederique díamacã ca niirijere ca camotatiricure, apí, ñucã tee peere cã ca tɯo nɯnɯjeero cã ca tiijata, ²⁰no ca boogu, ñañarije peere ca tii niigure cã ca tɯgoeña yeri wajoaro ca tiigua, ñañaro cã ca bii yaiboriquere cãre ametuene, ñucã paɯ ñañarije cã ca tiirique cãare, ʘmureco Pacɯ teere cãre cã ca ametuenero tiimi.

To biro to biijato.
Santiago